List 33. **NOVICE** Tečaj XXXVI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 14. avgusta 1878.

Obseg: O delitvi državnih daríl kobilam in žebicam na Kranjskem. — Ali je koristno ali ne: vpregati krave? — Vcenitev zemljišća za uravnavo zemljiškega davka meseca julija na Kranjskem. — Šolska letina. — Prislovice in reki iz Istre. — Popotne črtice. (Dal.) — Zgodovinske črtice o Kranjskem polku št. 17. — Z globočine morjá. (Dalje.) — Novice iz Bosne in Hercegovine. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

O delitvi državnih daríl kobilam in žebicam na Kranjskem.

Ta delitev bode letos na 3 krajih: V Šentjerneji za politične okraje: Krško, Litija, Novomesto in Črnomelj 2. dan septembra, — v Cerknici za politične okraje: Postojna, Kočevje, Logatec, Ljubljanska okolica in mesto Ljubljana 7. dan septembra, — v Kranji za politične okraje: Kranj, Radoljica in Kamnik 11. dan septembra. — Delitev premij se začne vselej ob devetih dopoldne.

V Kranji smejo samo kobile, mlade kobile in žebice Noriškega (težkega) plemena premije dobiti, v Šentjerneji in Cerknici pa tudi druge.

1. Za premijo smejo prositi lastniki kobil z žebetom od izpolnjenega 4. leta naprej, ki so zdrave, dobro rejene, so dobre plemenice in imajo s seboj lepo žebe, ki še sesa ali je že odstavljeno.

2. Premija se sme kobilam s žebetom le takrat prisoditi: a) ako je žebe od cesarskega ali sicer licenciranega žebca, in se to dokaže s postavno dopustnico; b) ako se prinese od župana narejeno in od pristojne politične okrajne oblastnije potrjeno spričevalo, ter se s tem dokaže, da je pripeljana kobila z žebetom že prej, ko je žebeta storila, last bila tega gospodarja, ki za premijo prosi.

3. Zarad tega, da je katera kobila s žebetom že v prejšnjih letih prejela enkrat ali večkrat premijo, ni izključena, da bi ne smela za naprej več premije dobiti.

4. Za premijo smejo prositi lastniki mladih kobil v 4. in 5. letu njihove starosti; te smejo le tedaj premijo dobiti: a) če so ubrejene od cesarskega ali licenciranega privatnega žebca, in se to dokaže s postavno pripustnico; b) če je mlada kobila najmanj eno leto že v posesti tistega, ki za premijo prosi, in če se to dokaže po spričevalu župana, katero je potrjeno od pristojne politične okrajne oblastnije.

5. Mlade kobile, katere so kakor take enkrat premijo dobile, utegnejo prihodnjič premijo dobiti samo kot kobile s žebetom, če imajo lepo žebe, katero še sesa ali je že odstavljeno.

6. Za premijo smejo prositi lastniki lepih žebic po izpolnjenem drugem letu, če so dobro rejene in če po rasti svojega trupla obetajo, da se bodo za naprej dobro razvile.

7. Do premij imajo posestniki takih žebic le takrat pravico, če se s postavno pripustnico dokaže, da so te žebice od cesarskega ali licenciranega privatnega žebca plemenjaka, in če se dokaže po spričevalu županovem, od pristojne politične okrajne gosposke potrjenem, da so jih posestniki sami izredili.

8. Kobilam s žebetom, mladim kobilam in žebicam, katerih lastniki za premijo prosijo, se bode delilo: tri darila po 40 srebernih goldinarjev, šest daril po 30 srebernih goldinarjev, šest daril po 25 srebernih goldinarjev, štiri darila po 20 srebernih goldinarjev, dve darili po 15 srebernih goldinarjev.

Z ozirom na oznanilo od 24. marca t. l. se posestniki triletnih žebcev za pleme sposobnih povabijo, da naj te žebce pripeljejo ob času premiranja pred komisijo v ta namen, da se tam zapišejo, ker je mogoče, da jih komisija pozneje kupi.

Ali je koristno ali ne: vpregati krave?

Tudi o tem, ali se smejo brez škode za mleko krave za vprego rabiti ali ne, se ne manjka krivih misli.

Pravijo nekateri, da krava je le zato, da jo molzemo; drugi pa trdijo, da kakor vol se more vpregati tudi krava; če vol zavoljo vprege ne zgubí mesá, pravijo, tudi krava ne bo zgubila mleka.

Eno in drugo ni resnično; resnica leži v sredi.

Kmet, ki ima majhno kmetijo, da si redi kake 3 ali 4 krave za potrebe svojega gospodarstva, ne potrebuje vola, da bi gnoj na njive vozil, pridelke polja domu spravljal in bi sicer druga manjša opravila opravljal. S svojimi kravami zamore vse to brez škode opraviti pod tremi pogoji: prvič, da se ne preženó z uprego, drugič, da se vpreganim malo več krme daje, in tretjič, da se v zadnjih treh mesecih brejosti ne vpregajo več.

Vrh tega pa je še to pomisliti, da zdravju krave tekne, če pride iz zaprtega hleva na čisti zrak in si z gibanjem pod milim nebom okrepčá celi život, pa tudi tiste dele (organe), kateri delajo mleko.

Skušnje potrjujejo, da se od krav, ki jih malo po malo upregajo, namolze mleko z boljo smetano, kakor pa od krav, ki so dan na dan zaprte v hlevu. Tudi je znano, da se krave raje vbrejijo, če se zmerno za delo rabijo in tako na čist zrak pridejo. Vse to so važne skušnje in prevdarka vredne!

Napačno bi pač bilo, ako bi se krave zadnje tri mesece svoje brejosti vpregale, ali če bi se od dveh vpreženih krav toliko zahtevalo, kakor od dveh volov.

Ker so krave bolj živahne in gibčne, kakor počasni voli, je tudi to prevdarka vredno in nam kaže, da se sme tudi s kravami orati, če je zemlja lahka in se, kakor je gori rečeno bilo, v tem delu ne preženó. Pameten gospodar bo tudi v tem lahko pravo zadel.

Zato naj majhni kmetje po tem nasvetu ravnajo in prihranili si bodo marsikake stroške, ki jih zadenejo, če si ne znajo s kravami pri gospodarstvu svojem pomagati.

Če ni sramota gospodarju, če sam v koš naklada gnoj, če sam orje, sam seno kosi in kaj druzega opravlja, kar drugod opravljajo hlapci, mu pač tudi ne more sramota biti, ako krave previdno vprega in tako od njih dvojni dobiček vleče.

Gospodarske novice.

Vcenitev zemljišč za uravnavo zemljiškega davka meseca julija na Kranjskem.

Meseca julija se je dognala vcenitev

1. gledé poljedelstva:

v cenitvenem okraji:			parcelami
Krškem	v 4	katastralnih občinah	z 11.403
Kočevskem	v 3	„ „	z 10.952
Črnomaljskem	v 3	„ „	s 10.878
Novomeškem	v 5	„ „	z 9.764
Logaškem	v 6	„ „	s 9.666
Postojnskem	v 5	„ „	s 7.202
Ljubljanske okolice	v 6	„ „	s 6.645
Radoljškem	v 3	„ „	s 5.033
Kamniškem	v 5	„ „	s 4.303
Litijskem	v 4	„ „	s 4.037
Kranjskem	v 2	„ „	s 1.079
skupaj	v 46	katastralnih občinah	z 80.962

V okraju Kranjskem se je vcenitev izvrševala le od 22. do 27. julija.

2. Vcenitev gozdov:

v vcenitvenem okraji:			parcelami
Kamniškem	v 23	katastralnih občinah	s 4.936
Krškem	v 10	„ „	z 2.491
Črnomaljskem	v 13	„ „	s 1865
Ljubljanske okolice	v 10	„ „	s 1791
Kranjskem	v 4	„ „	s 1054
Radoljškem	v 4	„ „	s 1017
Kočevskem	v 10	„ „	s 1014
Litijskem	v 2	„ „	s 561
Novomeškem	v 2	„ „	s 414
Logaškem	v 6	„ „	s 399
Postojnskem	v 7	„ „	s 93
skupaj	v 91	katastralnih občinah	s 15.635

* C. k. gornje-avstrijska vlada je oklicala prepoved, po kateri se ne smejo prešiči iz Ogerskega uvaževati v gornjo Avstrijo zato, ker razsajajo v nekaterih ogerskih okrajih hude koze med prešiči.

* *Francoski vremenski prerok* Mathieu de la Drome prerokuje od 13. do 21. dne t. m. po vsi Evropi dež in silne vetrove, tako, da se je povodinj bati. Vendar naj se kmetovalci ne ustrašijo tega prerokovanja, vsaj mu je tudi spodletelo prerokovanje od 3. do 13. dne t. m., ko je po njegovih besedah imela po vsi Evropi biti neprenesljiva vročina.

Šolske stvari.

Šolska letina.

Pod tem naslovom bodo tudi „Novice“ po večletni navadi poročale o šolstvu, kolikor jim je došlo letnikov (Jahresberichte) preteklega šolskega leta.

Letnik c. k. više gimnazije Ljubljanske začenja se z razpravo prof. dr. Gartenauer-ja, kateri je naslov: „Der naturwissenschaftliche Materialismus“. Pisatelj, čuteč, da se je s to razpravo podal na zeló polzka tla, sicer izrečno objavlja, da razločuje „prirodopisni“ materijalizem od „etičnega“, al kako to? — vsaj sta zvezana tako strogo skupaj, da se ne dasta ločiti drug od druzega. Ni čuda tedaj, da je oni sestavek provociral ostro kritiko, in to tem bolj, ker take „svobodomiselne preiskave“ celó niso na pravem mestu v šolskih letnikih, v katerih med predmeti vsacega gimnazijskega razreda se nahaja v prvi vrsti **veronauk** (Religion). — Iz šolskih naznanil, ki jih je priobčilo ravnateljstvo, pozvemo, da je gimnazija Ljubljanska koncem leta imela 425 javnih učencev, 6 pa privatistov, in da je po takem ona, ki je pred kakimi 10 leti imela veliko več število učencev, vendar še zmirom ena izmed tistih Avstrijskih gimnazij, katere imajo največ učencev in zato je bilo treba prvim trem razredom dati po dva razdelka. Po materinskem jeziku je v poročilu naštetih 317 Slovencev, 104 Nemci, 7 Italijanov, 1 Srb, 1 Čeh, 1 Angležz, — po veri so razen dveh vsi bili katoličani. Napredek učencev se sme primerno ugoden imenovati, kajti izmed 425 učencev dovršilo je svoje študije 49 z odliko, 283 pa z dobrim vspehom. — Profesorjev in učiteljev za obligatne in neobligatne nauke bilo je skupaj 28. — Kakor je gimnazija Ljubljanska ena izmed tistih, ki štejejo največ učencev, tako je tudi ona ena izmed tistih, ki so najbolj obdarovane s štipendijami, kajti med 425 učenci je uživalo sto in eden štipendije v skupnem znesku 7288 gold. 87 kr., tedaj je skoro vsak četrti dijak štipendist. Tudi podporni zaklad, ustanovljen leta 1856., je precejšen in je znašal 5725 gold. v obligacijah, 221 gold. 42 kr. pa v gotovini. Tudi nekateri učni pripomočki so bili dobro dotirani. — Kar se tiče učne osnove gimnazije Ljubljanske — pravi letošnji šolski letnik — da se je v obligatnih naukih v obče naslanjala na učni načrt od leta 1855., pa dopolnjena bila po nekaterih novejših ministerskih ukazih od l. 1871 in 1873. Po tej osnovi imajo poleg 8 razredov z nemškim učnim jezikom biti za spodnjo gimnazijo paralelke z deloma slovenskim učnim jezikom. Vsled tega se razlagajo v paralelki 1. razreda razen zemljepisja in matematike vsi predmeti v slovenskem jeziku; v paralelki 2. razreda pristopi še pri nemščini in v 2. semestru tega razreda pri prirodopisji nemški učni jezik; v paralelki 3. razreda se razun veronauka in slovenskega jezika učijo vsi drugi predmeti nemški. V viši gimnaziji je učni jezik slovenski edino le pri slovenščini. Slovenski jezik je obligaten nauk v slovenskih paralelkah in pri tistih učencih, ki iz njih dohajajo v višo gimnazijo; za učence, ki v 1. nemški razred gimnazije stopijo, ni slovenščina obligaten nauk, če tudi je njih materni jezik slovenski. (!)

C. kr. realne in višje gimnazije Novomeške letnik (*program*) ima na čelu svojem dva članka: prvi je slovenski, ki ga je pod naslovom „Slovenski dom“ spisal prof. P. Ladislav Hrovat (učitelj slovenščine, latinščine in grščine), — drugi pa nemški, ki ga je o pravdi, kedaj je Cicero prva dva fulminantna govora imel proti Katilini, pod naslovom: „Wann hat Cicero die beiden ersten Catilinarischen Reden gehalten?“ spisal profesor Josip Ogórek (učitelj latinščine in grščine), pa je zarad prepičlega prostora v letošnjem programu le polovično natisnen. Oba članka kažeta temeljito znanje predmetov, ki sta si jih častita pisatelja izbrala za svojo razpravo, — prvi članek pa je „Novicam“ tako prijazen, da zatajile bi čutstvo hvaležnosti,

ako ne bi spregovorile kaj več o članku „Slovenski dom“ imenovanem.

Slavnoznani večletni delavec na polji slovstva slovenskega je zgodovino razvitka slovenskega jezika hotel opisati in si o tem izbral izvirno, pa tako srečno obliko, da je na 31 straneh čitatelju pregled odpri po vsi zgodovini razvoja jezika našega, ki tudi slikarju more povod dati za obris „doma slovenskega“ s krasno fasado, kateremu temelj je Dobrovski, sloneč na 4 stebrih, ki so mu Vodnik, Kopitar, Ravnikar, Metelko, in kateremu streho delajo „Novice“. — Naj zdaj nekoliko razložimo, kako je učeni pisatelj v pismu s kratkimi pa tehtnimi črticami opisal to, kar ravnokar navedena slika kaže. — Dobrovskega, ki ni bil Slovenec, ampak Čeh, stavi profesor Hrovat „slovenskemu domu“ za podlago za to, ker je — čemur je Metelkova slovnica dejanska priča — s slovnico svojo česko vplival na Slovence, da, na celo Slovanstvo. Po kratkem popisu življenja in delovanja Dobrovskega, posnetem po Palackovi knjigi, prestopi pisatelj na popis slovstvenega delovanja gori imenovanih 4 mož, ki jih „stebre“ imenuje „doma slovenskega“. Da pa se morejo dostojno ceniti njih zasluge za napredek jezika slovenskega, je na kratko načrtal osodo slovenščine v prejšnjih časih, razdelivši celo slovensko literaturo na 4. dôbe: v dôbo 1., ko se je slovenščina vzbudila, — v dôbo 2., ko je slovenščina dremala, — v dôbo 3., ko je slovenščina vstala, in v dôbo 4., ko slovenščina deluje. — V dôbi 1. govori o Trubarji, Dalmatinu, Krellu, Bohoriču, — v dôbi 2. o Hrenu (Chrönu), Schönlebenu, M. Kastelcu, Valvazorji, Mikcu, Čandniku, Jan. Vipacensis-u, Hipolitu, Basarju, Paglovicu, Val. Popoviču, Marku Pohlinu, Japeljnu, Kumerdeju, Leop. Volkmaru, Gutsmanu; — v dôbo 3. („slovenščina vstala“) stavi na 1. vrsto Vodnika, ki je Sloveniji zaklical: vstani! in je njen 1. steber; tù pisatelj v karakterističnih črticah popisuje zasluge Vodnikove za naš jezik. Steber 2. je mlajši vrstnik Vodnikov Jernej Kopitar, ki je bil prvi, ki je v novoslovenščini opozoril na glagole dovršne in nedovršne, — ki je sistematično napadel germanizme, — ki je nastavil dva principa — za pravopis in na skladnjo (sintakso) in je veliko pripomogel k pojasnenju o starolovenščini. — Steber 3. slovenščini je Matevž Ravnikar, ki je bil po Miklošičevih besedah do tistihmal edini pravilni narodni pisatelj, — ki je slovenščino trebil tujšine, — ki je stari particip na *-ši, vši* rešil pogina. Če je — pravi pisatelj — Prešern s svojim sršenom (v „Čeb.“ III, 24) mislil pičiti Ravnikarja, pičil je samega sebe, ne pa Ravnikarja, kajti Ravnikar je vedel, da nedovršniki nimajo tega participa, Prešern pa ni tega vedel, vsaj je Metelko večkrat rekel: „Prešern ist ein guter Dichter, aber schlechter Gramatiker“. Steber 4. in glavni steber pa je France Metelko, njegova slovnica je podstava poznejšim slovnicam. V tem razdelku, ko je govor o staroslovenščini, omenja pisatelj napredka slovnice naše po Janežiču, ki se je vprl na staroslovenščino Miklošičevo, na katero je kazal tudi Metelko. — In po vsem tem dospè pisatelj do dobe 4. z napisom: „slovenščina deluje“ in se je slovenskemu domu po „Novicah“ naredila streha. „Novice“ — pravi — so postale pokroviteljice občej slovenščini, kajti one so sprejele vse oddelke Slovencev pod svoje krilo — streho, ter jele delovati zedinjenimi močmi. „Novice“ so delavne moči budile in združile, — one so po prerokovanji Jarnikovem vpeljale Kranjsko govorico, pomnoženo z drugimi, kot občeslovenski pisni jezik, — one so brez hrupa, brez sile vpeljale gajčico v slovensko pisavo, — one so izbudile národno zavest; kaj bi bilo, če bi njih ne bilo! Tako je pod streho slovansko poslopje, zidano na 4 močne stebre, zdaj se lahko izdeluje znotraj, dalje dovršuje in širi na vse strani, treba še urno notranje oprave, pohišja, kinča.“

Iz dodanih šolskih naznanil zvemo, da je v Novomeški gimnaziji bilo koncem leta 128 javnih učencev, 2 pa privatista, od katerih je bilo 120 Slovencev, 8 pa Nemcev. Obligatne nauke je učilo z ravnateljem vred 14 profesorjev in učiteljev, med katerimi 4 profesorji (Bern. Vovk, Ladisl. Hrovat, Raf. Klemenčič in Ign. Staudaher) duhovni Frančiškani, — neobligatne predmete: telovadbo, stenografijo, lepopisje in petje pa so poleg ravnatelja učili 3 učitelji. Štipendij je vživalo 18 dijakov v skupnem znesku od 1381 gold. 68 kr. Podporno društvo gimnazije tukajšnje šteje lepo število šolskih prijateljev, namreč 81 udov, ki so preteklo leto darovali 719 gld. 36 kr., od katerih se je za podporo učencev porabilo čez 500 gld. — Ne moremo si pa kaj, da ne bi v tem poročilu omenili umotvora, ki ga je iznašel gosp. prof. P. Raf. Klemenčič in gimnaziji daroval. Je pa to bistroumno izmišljeni tellurij, ki tudi opravlja službo lunarija. Gosp. ravnatelj v svojem poročilu to zanimivo iznajdbo živo priporoča profesorjem fizike druzih gimnazij in realk, naj bi se s profesorjem Klemenčičem o upotrebovanji imenovanega učnega pripomočka v razgovor spustili, in prepričali se bodo, da se s pomočjo tega instrumenta more odgovor dati na sto in sto vprašanj. Ko bi kak umen mehanik ponarejal Klemenčičev aparat in ga prodajal, naredil bi dobro kupčijo in zlatega denarja vredni aparat razširil bi se kmalu po svetu v poduk celó mladine v ljudskih šolah.

Letnik c. k. državne realne gimnazije Kranjske se pričenja z razpravo: „Ueber den propädeutischen Wert des classischen Sprachunterrichtes in philosophisch-ästetischer Beziehung“, katero je spisal prof. Anton Artel, dokazovaje korist in potrebo učenja grškega in latinskega jezika, brez katerega se ne dá misliti filozofično-estetična izobraženost. Pisatelj utemeljuje vrednost onih dveh mrtvih jezikov s predstvi, ki jih dela starodavnih grških in latinskih pisateljev (klasikov) imajo pred deli tudi slavnih pisateljev poznejših in današnjih časov. Če tudi pisatelj ni nič novega povedal o svoji razpravi, je vendar jasno popisal, kar je dokazati hotel. Tudi „Novice“ so letos isto têmo obravnavale iz istega stališča, kakor jo razpravlja prof. Artel, le o tem pa so si one navskriž ž njim, da mu ne morejo pritrditi, da šolska mladina dandanes ni z nauki toliko preobložena, kolikor se o preobloženji toži. — O tem, da je dandanes v istini preobložena, je, smeli bi reči, ves svet enih misli; poglejmo le število šolskih predmetov, poglejmo obseg današnjih šolskih knjig, poglejmo število šolskih ur itd., instvar je dokazana. Poglejmo, na primer, v tretji razred realne gimnazije, kaj vidimo tù? Poleg veronauka, zemljepisja in zgodovine, matematike, prirodopisja in risanja nič manj kot 5, reci **pet jezikov**: jezik latinski, grški, nemški, slovenski in italijanski! Dijačič pa je 12 ali 13 let star!! No, ali ni to od sile? In da bi se o latinščini in grščini le kaj primerno malega zahtevalo od njega, naj bi že bilo, — al zahteva se od fantiča, da je že v stopinjah Ksenofonta, Demostena, Herodota in Cicerona! Zato niso ne tožbe očetov naivne, kakor gospod pisatelj pravi, ampak zeló opravičene so, če pravijo: „zu was doch heutzutage das Lernen dieser todten Sprachen noch nütze“; s temi besedami hočejo le rêči to, kar je rekel tudi en klasik s svojimi: „est modus

in rebus, sunt certi denique fines". — Učencev je v 4 razredih imela Kranjska gimnazija 84 javnih in 1 privatista, kateri — razen 1 Nemca — bili so vsi Slovenci, pa tudi vsi katoličani. Štipendije vživalo jih je 20 v znesku 1410 gold. 69 kr., pa tudi druzih dobrotnikov so imeli revni dijaki. — Profesorjev in učiteljev z ravnateljem vred je štela 8, neobligatno petje je učil učitelj ljudske šole. — Po šolskih knjigah, po katerih so se na tej gimnaziji učili posamesni predmeti, nahajamo slovenščino za veronauk, za latinski jezik v 1. in 2. razredu („latinska slovnica" prof. Hrovata in „lat.-slovenske vaje" prof. Žepiča), za slovenski jezik (Janežičeva slovenska slovnica in njegova „cvetnika"), pri učenji nemškega jezika se je rabil Šolarjev „deutsch-slovenisches Wörterbuch", in za prirodopis v 1. razredu Erjavčev prirodopis živalstva.

Na koncu letošnjega programa objavlja ravnatelj g. Krop „memento mori" Kranjski gimnaziji, za katero je mesto toliko tisočev potrosilo, ki imajo zdaj zavrženi biti, če ne bode vslišana prošnja občine Kranjske. —

In tako smo popisali letošnjo letino Kranjskih gimnazij. Pravijo, da je neki še ena gimnazija — Kočevska — na Kranjskem, al ker se ni oglasila z nobenim letnikom, svet ne vé, ali je ali je ni.

(Dalje prihodnjič.)

Národno blagó.

Prislovice in reki iz Istre.

Zapisal J. V.

Do božića trbuh sit, od božića mrkvu rit' (kopati).

Svet ni rešeto (po njem se more deleč iti).

Sila Boga ne moli, sila kola polomi.

Kad' kada i žaba muža skvari (mala stvar).

Je, je breki (psov) za žur (siruhka) lokat (najde se pojeduhov, kadi je kaj za jisti).

Blazi vam i vašim kokošam (vi imate vsega i vsačesa).

Devojčina, kako stari opančina (nepoštena).

Jimo luka i kruha, dokle se ča skuha (reče se, kedar se pred obedom kaj ponudi).

Obroke za jesti imenujemo: predručić, ručnja ali ručenje, poručić; predobedić, obed, zaobedić; predjužinić, južinja, pojuženić; predvečerčić, večera, povečerčić.

Otroci se rugajo jezljivemu otroku: „Jadre, jadrino! jadre, jadrino!" (jezljivec): krava ti je na žegali (rž, rž tudi znamenuje tukaj prevzetnost), krava ti je na ripi, na kopišću trte, hlapac ti dekli brhan (suknjo) krplje.

Otroci dražijo podzemeljskega pavka tako-le: „Pave (pavek) pavenčić, pave ružjan (grd)! povilezi (vi = iz) malo van! ćemu se razmenit', da su tvoje žene kobile, moje proso pojile; ćemo se pojt' pravdat pred župana pavla (pavka), ki dobi, ki zgubi, svoju glavu založi: župan pave odsudi, i paveta pogubi.

Ničer, ničerica, katero katera nič ne velja; krava je zajalovila, nima več mleka; pleter, omeltan plot za hišo pregraditi; okoljani, ljudje bivajoči okolo mesta; nadrčan, hiter (od drčati, teči); komprl, komprlić (od kup z nosoglasom), majhen kup sena; zančić, mal sir; zgrihi, bolezen, kedar je ves život kakor vezan in koža zabubla; mlekulja, dobra krava za mleko; telin, telina telinić, telinica, malo odraslo tele, telica; prilih ili krajnik, leha kraj brajd; što majnica božja, srajčica, v kateri se otrok krsti; štomajnica bogovica, srajčića za umrlega otroka; zona, drobno žitno zrnce; zonusto, zonljivo žito, kedar se zrna nenapolnejo.

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

(Dalje.)

Zjutraj me zbudí „kučegazda" z veselo novico, da so kislo zelje in žganci že skuhani. Jaz ne vem, če je bil Ruski car, ko je zvedel, da je Plevna padla, tako vesel, kakor jaz pri tej novici. Kdor si Gorenec, boš to moje veselje lahko razumel. Zato brž spravim svoje grešno telo v dela krojaške in čevljarske umetnosti ter hitim na bojišče, kjer se res pokažem junaka. Da, prijatelj, ni je boljše hrane, kakor so dobri žganci s kislim zeljem na teščé. Če pride kupica vina na-nje, tim bolje; zdrav si, kakor riba in sposoben za vsako še tako dolgo pot ali težavno delo. Zato so Gorenci tako čvrsti, ker zjutraj jedó žgance s kislim zeljem.

Po krepkem zajuterku odrine zopet nekaj gostov, med njimi tudi moj pobratim iz Metlike, ker mora k seji okrajnega šolskega sveta v Črnomelj. Ostali pa se radujemo še dalje in proti poldnevu odrinemo trije: veseli „kučegazda", gospod vikárij iz Novomesta in moja ničvrednost z vozom preko Metlike na Suhor. To je bila zopet „beseda"! Če bi šla taka družba v pekel — jaz grem za njo, to je dosti rečeno. Pri napitnicah zopet nismo pozabili očaka našega dr. Bleiweisa. Zvečer sem se jaz o prijetnem hladu peljal z gospodom dekanom nazaj v Semič, kjer sem prenočil, drugi dan pa slovó vzemši od dragega mi prijatelja vrlega gospoda dekana s pošto postavil se v Metliko.

Tu vam je vse prijazno, vse domače. Vse? Ali ne vidiš tam pred pošto že precéj sivega starca s kapico na glavi, ki stojí pred vhodom, kakor kol? To je župan in poštar Metliški, glasoviti nemškutar Hess. Menda me pozná, kajti ko skočim raz voz in ga kot vsaj na pol omikan človek pozdravim, ne gane se, „ne vidi nič, ne sliši nič, ko da je mrtva stvar." Se vé, kdor ima denar, čemu mu olikanosti! Ko bi se mi mož v svoji štemanosti ne bil zdel presmešen, bi bil stopil k njemu in prašal ga, če je kdaj bral „Knigge's Umgang mit Menschen". Ker so pa humoristične figure po poti tudi dobre, se potolažim, poberem svojo prtljago in se podam k prijatelju, s katerim se po obedu pri vljudni rodovini peljem popoldne na Suhor, da bi se potem podal proti Novomestu nazaj. Na Suhoru smo malo posedeli, potem se je moj Metliški prijatelj peljal domú, jaz pa sem ostal gost ljubega mi gospoda župnika do druzega dne, ko me je imel pobrati postilijon.

Vstavimo se za trenutek na Suhoru! Misli si, dragi bralec, ki tega kraja ne poznaš, griček na znožji gorovja Koke. Na vrhu tega stojí cerkvica nove zidave, z dvema zvonikoma, katerih eden je pa še prazen, ker mu revni farani ne morejo dati zvoná. Zraven cerkve je lep in prostoren farovž z vsemi postranskimi poslopji, okrog griča pa vas. Grič sam je izgleden za kulturo, na eni strani je vinograd, ki sega do velike ceste, na drugi pa so sadni vrti in zeleni gaji. To je bil nekdaj pust kraj; da je tak, kakoršen je zdaj, je zasluga bivšega župnika Škofica, ki zdaj počiva na pokopališči pod cerkvijo na lepem, mirnem kraji. Toraj zopet duhoven, ki je iz puščave napravil raj! Res, raj je Suhor, razgled po Hrvaškem in Beli Kranji najkrasnejši; zrak ni tako soparen, kakor okoli Metlike in Semiča, zato tudi vina niso tako močna, a bolj rezna in zdrava. Trta je povsod lepo kazala, isto tako sadno drevje in žito. Bog daj ugodno vreme in prizanesi s točo! Tudi sedanji gospod župnik je umen in marljiv gospodar, vreden svojega prednika; to priča vse njegovo posestvo. Kazal mi je med drugim tudi sviloprejke, ki so se bile že večidel zapredle. Kokoni so bili sila lepi,

vse mu je šlo po sreči, jaz sem mu želel le to, da bi jih tudi dobro prodal. Za sušenje sliv (češpelj) ima napravljeno sušilnico po Bosenski sistemi, kakoršnih je le redko kje videti. Tudi vse drugo je tako, da nobena reč ne gre v kvar.

Drugi dan od prijetnega tega kraja se napotim proti Radovici. Pot do tje ni dolga, kako poldrugo uro peš; kamnita pa je in pelje večidel po grmovji. Vendar je razgled po Koki in Vlaških vaséh ob nji prijeten. Tu bivajo Uskoki.

Naj mi bo pri tej priliki dovoljeno spregovoriti o gori in ljudeh toliko, kolikor sem slišal od izvedenega moža in župnika, ki že več ko 20 let tù biva.

Večkrat se bere beseda „Gorjanci", ki ima pomeniti gorovje pričenjajoče se za Novomestom in segajoče daleč v Hrvaško. A ime „Gorjanci" pomeni le prebivalce tega gorovja; gorovje samo pa se imenuje Koka, kar je dokazano po starinskih pismih, vsled tega prebivalci tega gorovja Uskoki (Uz-Koki = ob Koki bivajoči), in to ne samo Vlahi, ampak tudi katoličani. Da bi imelo gorovje imé od uskokov (pribeglih, Flüchtlinge, Ueberläufer), ni tako naravno, in se tudi ne dá dokazati. Ime „Gorjanec" je pa na vsak način za gorovje neprilično, ker „gorjancev" je tudi drugje, posebno na Gorenskem, pa se vendar nobena gora tako ne imenuje.

Še nekaj o Vlahih, kakor so sedaj. To je večidel bolj revno ljudstvo; nekateri, ki se pečajo s trgovino, so pa vendar tudi zeló premožni. Od katoličanov se razločijo po jeziku, šegi in noši. Tudi so bolj temnega obraza, nezaupljivi, molčeči; ženijo in možé se le med sabo, s katoličani ne. Na čistost deklet držé veliko, žene so v tem obziru manj natančne. Jezik govoré bolj srbski, v govoru boš razločil brž Vlaha od Kranjca. Možki so bolj temne barve in hudih očí, ženske pa si mažejo lasé s slanino (špehom); jaz sem srečal dekleta (ki se pozná po kapici in eni kiti, žene imajo po dve kiti in bel prt jim plapoli na glavi); bila je temnega obraza, brhke postave in jako živih črnih oči. Ko se srečava, prašam jo, kako daleč bo še do Radovice. A ona plašno švigne memo mene, ne davši mi odgovora, pri tem pa dobim v nos duh, kakoršnega spuščajo od sebe cigani, in ko za njo pogledam, vidim, da je njena lepa črna kita na belem jopiču zadej naredila grdo črno liso, kakor od maščobe. Reči moram, da je oboje to brž uničilo vtis, ki sem ga dobil od gibčne in lične postave ter mikavnega simpatičnega obraza.

Fará imajo menda petero, a le malokaterikrat povsod svojega župnika. Zato hodijo pogosto v katoliške cerkve, katoliški duhovni jih v sili tudi obhajajo in tako bodo morda kmalu zedinili se s katoličani, ker njihova vera tako ni dosti različna od naše. — S šolo pa gre slabše. Kar jih je naseljenih med katoličani — in teh je precej — ne pošiljajo svojih otrok v nobeno šolo, ampak ti rastejo sami po sebi, kakor divjaki. Meni se je čudno zdelo, da za te ljudí ne veljá „schulzwang", za vse druge pa. Zakaj bi ne hodili v šolo na Suhor, Radovico itd.? Saj še v Ljubljani hodijo celó katoliški otroci v luteransko šolo! Ali je le katoliška vera nevarna za drugoverce? Se morda bojé, da bi se te ne „nalezli"? Nek učitelj je rekel mi, da se bojí vlaških otrok, ker so tako nečedni, da smrad povsod iz njih puhtí. Naj se jih pa prisili, da se bodo očedili. Morda bi naša vlada za te ljudí tudi lahko kaj storila, ker plačujejo davke prav tako, kakor mi.

(Dalje prihodnjič.)

Zgodovinske črtice o Kranjskem polku št. 17.

Danes, ko je naš Kranjski polk (regiment) št. 17, zdaj imenovan „polk barona Kuhna", izbran, da z drugimi Avstrijsko-ogerskimi polki zaseda Bosno, utegne čitatelje „Novic" zanimivati, da zvedó, kolikokrat je ta polk se že vdeležil bojev zoper krvoločnega Turka. Zgodovina nam to-le kaže:

Pod imenom „Hohenlohe-Kirchberg" l. 1632. ustanovljen, je prvikrat leta 1664. pomagal obsedati Kanižo, potem se je bojeval pri Št. Gotardu. - Leta 1683. ga nahajamo med armadami, ki so prihitele na pomoč Dunaju, katerega so oblegali Turki, in jih zapodile, da si niso upali oblegati ga drugi pot. — Leta 1684. je bil pri obsedi Budima (Ofen), l. 1685. pa v bitki pri Ostrogonu (Gran). — Leta 1716. ga nahajamo v bitki pri Petrovaradinu, pri Temešvaru in pri naskoku njegove Palanke, — leta 1717. pa pri osedi in boji pred Beligradom. — Leta 1737. je s polkom Franc-Lotrinškim branil desno krilo armade in pri potovanji v Niš (Nissa) v Srbiji je stal v prednji straži. Leta 1738. se je bojeval pri Kornii.

V Dalmaciji je bil naš polk prvikrat leta 1797. in je ondi (v Zadru) ostal od 1. julija 1797. do 1. oktobra 1799. leta.

pl. R.

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu starega skušenega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

Iz globočine morjá.

(Dalje.)

Do tu so segali spisi Dolarjevi, katere sem bil prebral, ko je že solnce skoz okno gledalo. S spanjem ni nič, to naglo spoznam, zato vstanem in se napravim, da bi šel k Dolarju, da bi mi ustmeno povedal konec jako zanimive dogodbe. Po pravici povem, če rečem, da si konca nisem mogel po vsem tem nikakor misliti. Gostilnico, v kateri je čez noč ostal, mi je bil že sinoči povedal, zato se — v kavarni s sklenico čaja privezavši si dušo — podam naravnost tje. V veži vidim tri služnike, ki ravno skladajo dolg zaboj z voza. Te vprašam po tujcu z imenom „Gutman", ki je včeraj prišel z Marseilla.

„Le za nami" — je odgovor — „ravno mu imamo ta zaboj nesti v sobo".

Jaz grem za njimi in ko dospemo do sobe, se odpró vrata, in on stopi, bled ko smrt, med nje.

„A, gospod svetovalec, tako zarano že? Le notri, prosim!" Delavcem veli dolgi zaboj postaviti v kot sobe, in ko se je to zgodilo in so nosači odšli, se obrne proti meni:

„Vse brez vspeha, kaj ne?" — vpraša z milim tužnim glasom. „Tako daleč že, toliko prestati in vse za — nič. To je bridko, gospod svetovalec. O Emi ni duha ne slnha!"

„Ravno zato ni še obupati" — ga skušam jaz tolažiti. „Truplo njeno se še ni nikjer našlo, tudi je nihče ni videl pri vodi. Ni li po vsem tem mogoče, dá, skoro gotovo, da še živí, da se je skesala, da je s tem korakom hotela le odložiti poroko ali jo celó nemogočo storiti? Ravno kakor ste vi Spitlerja" — nadaljujem, besedo nalašč napeljaje do te stvari — „ravno kakor ste Spitlerja, ki je tudi vtonil —"

„A, ste že vse prebrali?" — prične z žalostnim glasom. „Zdaj, ko je vse zgubljeno za-me, imam le še

eno dolžnost spolniti. Tu je denar Riparjev, izročite mu ga!"

Podá mi listnico, v kateri so nakaznice na 90.000 gold., in nadaljuje:

„10.000 gold. je bil hudodelnik porabil, drugo je tu. Pa ker zapazim, da vam ni še vse jasno, nadaljujem ustmeno svojo povest, kar je nisem mogel zapisati, ker se mi je domú mudilo. Podam vam jo v kratkih besedah."

„Od potopljene ladije se nas je malo rešilo, tudi kapitan je vtonil. Mene je našla barka na pomoč hitečih otočanov v morji oklenjenega okoli deske razbitega čolna. Brž ko se zavem, mi je prva skrb popraševati, če se je Spitler — katerega sem mornarjem natanko popisal, rekoč, da je moj bližnji žlahtnik — rešil. A nihče ga ni videl, tudi se truplo njegovo ni našlo ob bregovji, kakor trupla mnogo drugih vtonjencev, med njimi tudi kapitana. Ladija se je bila cela pogreznila, ker ni bilo nikakoršnih kosov od nje ob bregu in na zopet mirnem morji plavajočih videti. Po tem mi je bilo jasno, da se je Spitler potopil z ladijo vred, da mora še zdaj v njenem trebuhu biti. Al kako ga spraviti na dan? Če bo le par dni v morji, lotile se ga bodo morske živali in potem je za-me vse zgubljeno."

„Ladija se je bila potopila kak streljaj daleč od brega, morje je tu plitvo, komaj kakih 15 sežnjev globoko. Nesreča se je bila naznanila v glavno mesto in od tod so pričakovali povelja, kaj storiti. Jaz sem vedel, da bodo skušali ladijo v morji razstreliti, da tako k vrhu pride, kar je kaj vrednega, drugo pa se potem po dnu pobere. To mi je povedala mornarska rodovina, katera me je pod streho vzela. Če tedaj ladijo, katera se cela vzdigniti nikakor ne dá, razstrelé, potem je Spitlerjevo truplo razdjano in pas njegov splava po morji. Sam pa ne morem nič storiti, toraj sklenem obrniti se do kacega mornarja in to po deklici, ki mi je tako marljivo in dobrovoljno stregla. Imel sem še precejšnjo svoto denarja, tega sem bil pripravljen žrtvovati."

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Novice iz Bosne in Hercegovine.

Zadnjič že smo omenili, da zasedba Bosne ne bo tako lahko izvršila se, kakor si je menda marsikdo mislil, ki ne pozná Turškega fanatizma. To ni več okupacija ali zasedba, to je že boj, krvav boj z mečem za Bosno in če jo bomo pridobili, pridobljena bo z mečem, po hrabrosti naših vojakov. Ta boj ni lahek, tudi uporniki, mohamedanci po veri, a po rodu Slovani, so hrabri, vrh tega pa podkurjeni še po verskem fanatizmu, tedaj popolnoma divji. Da imajo pa tudi podporo iz Carigrada, ne le v orožji, temveč tudi v ljudéh, da redne Turške čete pristopajo k ustajnikom, to je zdaj že očitno, kar so naši pri Žepču zajeli jih cel bataljon s častniki vred; rekli so sicer, da so jih ustajniki Turški prisilili pridružiti se jim, ali to je finta.

Najhujši agitator zoper Avstrijo je neki „hadži" Lojo, s pravim imenom Lojo Čurčić, tedaj renegat. Priimek „hadži" pomeni toliko, kakor „romar iz Meke"; tak je muselmanom svétnik. Svojega posla je bil načelnik tolovajev in prežal posebno na krščanske kupce; kdor je kaj imel, ni bil pred njim nikdar varen; zato je tudi Turška vlada bila razpisala nagrado 500 piastrov na njegovo glavo, a nihče si je ni upal zaslužiti; varno je hodil in strahoval ljudí celó po glavnem mestu Sarajevu v sredi med žandarji. Postave je velike in čvrste, govornosti izvrstne, mohamedanci ga časté tako, da mu brado poljubujejo, kar je največe spoštovanje. Proti kristijanom je ljut, divji, krvoločen, prav strah Bosne. Ta pošast je zdaj vodja vsega upora proti Avstrijski armadi. Vse dere k njemu, celó iz Albanije, tako da ima že veliko četo pod seboj, kar so pokazale dogodbe zadnjih dni. S koranom je spravil najprej v Sarajevu vse kvišku ter ustanovil vlado po svojem okusu. Kjerkoli se prikažejo druhali njegove, povsod je rop in mor, ker je vnel mohamedance za verski boj, ki je najtrdovratnejši in najgrozovitnejši od vseh. Naši hrabri vojaki ga bodo že ugnali, toda koliko bo preteklo še drage krví do tje, česar vsega bi ne bilo treba, če bi bila Avstrija vzela Bosno, ko jej je ponujala jo Rusija.

O krvavih dogodbah, katerih smo v zadnjem listu omenili, je zdaj že nekaj natančnejih poročil, katera tù bolj površno posnamemo.

Oddelek generala Filipovića je proti Sarajevemu nastopil pot ob reki Bosni. Sprednje čete so dospele srečno do Magljaja, mestica z nekoliko stotinami mohamedanskih prebivalcev, ki so Avstrijske vojake o prihodu prijazno sprejeli. Po tem sprejemu zapeljan je vodja čete, ko je slišal, da se v Žepčih, mestu z blizo 2500 mohamedanskimi prebivalci, nabirajo na upor ustajniki, da bi jih razpodil, poslal 130 huzarjev tje. A ti, napadeni po ustajnikih, so morali umakniti se nazaj zgubivši nekoliko ljudí. Ko dospejo do Magljaja nazaj, najdejo pred tem poprej jim prijaznim mestom cesto zapaženo, ob enem jih pozdravi streljanje z gričev in hiš tako, da so morali naglo jahaje prodreti skoz mesto; pri tem jih je padlo okoli 50, katere so Turki strašno razmesarili, kakor se je pozneje pokazalo. Tedaj so Turki na ta način povrnili Magjarom bratovsko sočutje! Po tem so marširale v Magljaj veče čete, našle mesto zapuščeno in več silno razmesarjenih trupel padlih husarjev. Vjeli pa so naši vendar nekaj Turkov in vstrelili vsacega, pri katerem so našli kaj od lastnine husarjev. Pomikaje se naprej proti Žepču so našli ob ozki cesti večkrat upor, pri mestu pa je bil hud boj, v katerem so zmagali naši, zgubivši več ranjenih in mrtvih; Turkov je padlo veliko več, nekaj so jih vjeli in vstrelili, veliko jih je na begu utonilo. Tu so zajeli tudi čez 400 mož redne Turške armade s poveljniki vred, pa ti se izgovarjajo s tem, da so jih ustajniki silili pridružiti se jim. Mesto je zdaj v rokah naših vojakov, ki se od tod pomikajo naprej proti Sarajevu.

Drug oddelek pod vodstvom generala Würtemberga, ki gre preko reke Vrbasa proti Serajevu in pri katerem je tudi Kranjski polk Khun, je imel 7. t. m. pri mestu in trdnjavi Jajce*) krvav, 9 ur trajajoč boj, o katerem se do zdaj le toliko vé, da so slednjič naši potolkli sovražnika po številu veliko večega ter vzeli in zasedli trdnjavo. Naš polk se je čudovito hrabro obnašal. Slava! Kolika je zguba naših, se še ne vé, vendar utegne biti nekaj sto mož, ker je ljuti boj trajal 9 ur. Najhuje pa bo menda pri Travniku, okoli 10 ur od Jajca, kjer se zbira velika Turška četa in vsi oni, ki so dozdaj ušli. Travnik je najmočnejša trdnjava Turška proti Avstriji. Pot do tje je tudi težavna, vedno po ozki cesti, ob kateri teče reka Vrbas na eni strani, na drugi pa so strme gore. Vendar, če

*) Jajce, zgodovinsko imenitno mesto, stoji na jajcu podobnem hribu in ima okoli 3500 prebivalcev, med katerimi kakih 500 rodovin Muhamedancev. Zadnji Bosniški kralj Tomašević je močno trdnjavo tù naredil. Leta 1527. so to mesto zopet Turki dobili v svojo pest. Sv. evangelista Luka je tù živel in umrl. Ko pa so Turki Jajce posedli, so frančiškani truplo njegovo prepeljali v Benetke.

imajo Travnik, se tudi Sarajevo, od treh armad zgrabljeno, ne bo moglo dolgo braniti, čeravno prihaja Turkom neprenehoma pomoč od vseh krajev, celó iz Albanije.

Najbolje je šlo oddelku generala Jovanovića, ki je na poti proti Mostaru našel le malo upora; v boju z uporniki so bili le 4 vojaki ranjeni; pri njem je 7. lovski polk (Kranjci). Zasedel je Mostar in je zdaj gotovo že na poti proti Sarajevu, da pride Turkom v stran ali za hrbet.

Naših čakajo še krvavi boji; zato mora iti še več vojakov za njimi. Hrabrost naših vojakov, posebno slavjanskih, pripoznavajo vsi poveljniki. Bog daj, da bi jih pri tem preveč ne padlo!

Naši dopisi.

Iz Istre 7. avg. — Letos imamo po Istri malo belega žita, a še to, kar ga je, je drobno, paljivo in snetljivo; samo rž je bolja, sená je tudi malo, fažola (tù pravimo pažula) bomo precéj dobili, koruna bo mnogo in debelega, samo bojimo se, da nam oboleje, ker so se že sem ter tje črni našli; češp je vse polno, katerih lani ni bilo prav nič, tudi jabelk bi bilo, da imamo deblov, hrušek je manj, turšica nam za polento lepo raste, zelje so nam že na razsadih buhači jedli, še več pa potle presajeno na zelnikih, in zdaj ga pa še črvi spodjedajo; grozdje kaj lepo kaže; po nekaterih krajih je nekoliko bolno, toda so ga ljudje mnogo žveplili in to je pomoglo; oljke letos po Istri nimajo ploda. S točo nam je Bog do zdaj po Istri prizanesel. Po dolenji Istri je bila goveja živina nekako bolna, da jo niso smeli na sejme goniti, zato so pa prišli na Pazinski sejm 2. avgusta mnogi živinski kupci, večidel mesarji, ki so mnogo živine pokupili in dobro plačevali. Tudi Italijani mnogo prihajajo na Isterske sejme in drago nakupujejo Isterske oslice, a za osle ne marajo; zato pa — neki Isterski dvenožni osli zmiraj čez morje v Italijo škilijo.

Iz Ljutomera 8. avg. — Za pospeh naše konjereje se pri nas že od nekdaj precej trudijo. Naši kmetje imajo lepe konjiče, katere so pred nekaterimi leti za prav visoke cene prodajali. Letos pa imajo naši konjički jako nizko ceno, kajti ni skoro za-nje nič kupca. *) Veiko bolje se poprašuje po goveji živini; Hrvati in bližnji Ogri hodijo dan za dnevom prašat po naših kravah, katere so dosta boljše mlekarice od Ogerskih. Kakor vsako leto, imeli bodemo tudi letos premiranje kónj in dirko z našimi kobilicami. Štajersko konjerejsko društvo napravi namreč 14. dne prihodnjega meseca premiiranje ter nameni razdeliti 340 gold., kar pa je celó majhen iznesek. 15. septembra bode pa dirka (Trabwettfahren) na Cvenu, katero prireja naše dirsko društvo že 4. leto. Dobiva vsikdar od vlade nekaj podpore. — Da bi se tudi goveja živina, katera je pri nas precej zanemarjena, povzdignila, pripravlja naš okrajni odbor in kmetijska podružnica tudi premiranje goveje živine na 16. dan septembra. — V deželni zbor nameravamo voliti v naših kmetijskih občinah (12/9.) gosp. Kukovca. — Letina je srednja. Dež uni mesec je naredil velik kvar, posebno vinskim goricam.

Iz Ljubljane. — Vse gleda zdaj, kaj se doli v Bosni godí in mi Slovenci tem več, ker toliko naših sinov se boriti mora s silo perfidne Turčije. Andrassyeva politika zdaj žanje, kar je poslednje dve leti sama sejala! Mastno prijateljstvo za ljubeznjivega Turškega našega soseda ob času Rusko-turške vojske rodí zdaj žalosten sad. Nek Dunajsk šaljiv list je o sedanji naši situaciji v Bosni in Hercegovini prinesel podobo, na kateri se en husar bojuje s Turkom; pod to sliko pa so napisane te-le besede: „Stoj, prijatelj! kako da me zdaj biješ s sabljo, katero sem ti na čast lansko leto poklonil?“ („Halt ein, Freund, Du schlägst mich ja mit dem Schwerte, welches ich Dir im vorigen Jahre als Ehrensäbel verehrte?“) Tako res je sedanje stanje Avstrijsko-ogerske monarhije do vlade Turške: mir kraljuje med Avstrijo in Turčijo, Turški poročnik na Dunaji in pa Karatheodori paša, ki je Turčijo zastopal v Berolinskem kongresu, sta skor vsak dan v vizitah pri grofu Andrassy u, — Avstrijska armada pa je pri Žepcu cel Turšk batalijon po hudem boji vjela, — živ dokaz, kako Turška vlada spolnuje Berolinski sklep. Zdaj, ko se sultan sam obrača do kraljice Angleške, da bi ona na pomoč bila Turčiji o zasedi Bosne po Avstrijsko ogerski armadi, bo vendar Andrassy čutil, da Magjar ne more biti na čelu vnanjih zadev Avstrijskih.

— Iz privatnega pisma iz tabora poleg Jajca 8. dne t. m., ki je pasiral cenzuro vojne pošte, zvemo, da so naši od 3 strani napadeni junaško prestali dve hudi bitki, katerih ena je trajala 4, druga 9 ur, v katerih je 300 vojakov in oficirjev ranjenih in mrtvih obležalo.

— (*Milodarov za zapuščene družine Kranjske*) je deželnemu odboru z vštetimi njegovimi 2000 gold. dozdaj došlo 3421 gold. 72 kr.

— (*Trije novi leseni mostovi čez Savo*), in to v stari Gradiški, Brodu in Šamcu, se začno kmalu delati. „Obzor“ pravi, da je stavbo teh mostov prevzel neki podvzetnik iz Ljubljane.

— (*Iz seje deželnega odbora 10. avgusta.*) Deželni odbor je pritrdil predlogu, da se dverazredna ljudska šola v Velikih Laščah razširi v trirazredno, in da se plača 3. učitelja postavi na 400 gold. — Na dopis zarad posojila iz deželnega ali normalno-šolskega zaklada, ki ga potrebuje občina Šmartinska pri Litiji za popravljanje podrtih stropov šolske hiše, ki je bila še le pred 1 letom dodelana (!), se deželnemu šolskemu svetu odgovorí, da je za tako posojilo treba dovoljenja deželnega zbora. — Omenilo se je, da vredništva tukajšnjih časnikov tudi zamorejo prejemati darove v podporo rodbin reservistov in jih izročati deželnemu odboru.

— Vodstvo Slovenske vinorejske šole je naznanilo deželnemu odboru, da se je grozdju Vipavske doline po silnem deževanji prikazala grozdna plesnina, zoper katero se z dobrim vspehom rabi žveplenje.

— (*Zanimivo porotno obravnavo*) bomo imeli v Ljubljani 19. dne t. m., pred katero pridejo oni Tržaški rogovileži, katere je sodnija ondašnja zasačila, ko so delali za rešenje „neodrešene Italije“, to je, da Trident, Trst, Gorico in Istro vzame Italija. Ker menda sodnija Tržaška ne zaupa večini porotnikov Tržaških, se po sklepu c. kr. nadsodnije Dunajske bode važna stvar razpravljala v Ljubljani.

— Dunajski profesor dr. Hochstetter, ki je več dni potoval z gosp. Dežmanom po Kranjskem, je našel mnogo zanimivih starín, predpotopnih ostankov itd. za c. k. natoroznanski dvorni muzej Dunajski.

— (*Požarna straža*) je v pondeljek popoldne telegrafično naprošena po Vrhniškem županu, hitela na Vrhniko, kjer je nastal strašansk oginj, tako, da v središči trga je kar v hipu 10 minut okoli 40 hiš v plamenu stalo. Pogasiti požar je celo noč nevtrudljivi in

---

*) Ker prodaja kónj iz Avstrije v tuje države ni več prepovedana, utegne kmalu kupcev priti iz Laškega.

Vred.

izvrstno delavni Ljubljanski požarni straži še le ob 6. uri zjutraj obveljalo. Njej posebno se ima Vrhnika zahvaliti, da požar ni še dalje segel. Kakor slišimo, je vseh 46 pogorelcev — razen 3 — zavarovanih.

— („*Brencelj*“ *št. 14.*), ki je včeraj prišel na svitlo, ima na zadnji strani dobro zadeto podobo poslanca Seidla kot „Kamškega straba“. Zato bo gotovo posebno Štajarcem zdaj pred volitvami dobro došel. Tudi drugo gradivo je mikavno.

— (*Prošnja.*) Prebivalci Kranjski! Kakor že mnogokrat, kedar je bilo treba, lajšati težave bojnikom, krvavečim za domovino, tako povzdiguje tudi v sedanjem pomembnem trenutku podpisana družba svoj glas, trkajoča na blaga srca človekoljubov in proseča za one, kateri zastavljajo svoje zdravje in življenje. — Kakor prijatelji, branitelji in miritelji so šla naša vojna kardela v one dežele, katere so bile že mnogo let pozorišče grozovitih bojev, a ne sprejemljejo se kakor ljubi gostje, temuč s smrtnim orožjem v roki jim stopa sovražno nasproti slepa razburjena strast. Že krvavé hudo ranjeni naši hrabri sinovi junaški vojaki, kateri imajo še poleg tega boriti se z mnogimi ovirami in težavami.

Rojaki! lajšajte jim trpljenje, preskrbite jim okrepila! Posebno se obračamo do vas, blage gospé, do vaših milih src. Oj, usmilite se vseh onih zapuščenih, kateri domá za soprogom in očetom, za sinom ali bratom v skrbi in žalosti trepečejo, in zdaj za svoje ljubljence zdihujejo k Bogu! Kar njim storite, povrnilo vam bode tisočkrat njih blagrovanje. Brzo zatoraj na delo, blage gospé, položite z nova, kakor ste že tolikrat in radovoljne storile, tudi sedaj svoj dar na oltar domovini!

Vsled privoljenja sl. c. kr. deželnega predsedstva dne 11. t. m. št. 1514. se nabrani milodari, kakor šarpija (cufanje) obvezila, perilo itd. itd. sprejemajo v družbinem magacinu, ki je v poslopji c. kr. deželne vlade (poizvé se pri ondukajšnjem vratarju). Obrnilo se bode vse v blagi namen. — Tudi se bodo darovi, kateri bi se vsled objavljenega poziva „Avstrijskemu patrijotičnemu pomočnemu društvu na Dunaju“ namenili, radovoljno sprejemali in pa njemu pošiljali.

V Ljubljani 12. avgusta 1878.

Družba gospej za pomoč ranjenim in bolnim vojakom.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Ministerstvo se neki posvetuje, kako bi se iz državne blagajnice dala pomoč nakloniti po odhodu reservistov v Bosno zapuščenim družinam. Da bi ta novica le tudi resnica bila? Večina državrega zbora gotovo ne bode ovrgla, kar siromakom na pomoč stori ministerstvo.

— Cesarjevič Rudolf ostane do 16. dne t. m. v Pragi, potem gre v Išel čestitat presv. cesarju očetu k rojstnemu dnevu njegovemu, — po tem se podá v Pariz k razstavi, se pa pozneje zopet vrne v Prago, kjer ostane do božiča. Le en glas je, da rad in gladko govori češki.

— Čem veče prihajajo težave o zasedi Bosne in Hercegovine, tem veči prihajajo stroški, kateri glave belijo finančnim ministrom. Za mirno zasedo onih dežel bi bilo morebiti zadostovalo onih 60 milijonov, ki jih je Andrassy že dobil, al za vojsko s Turki v Bosni ne bodo zadostovali, kajti k mobiliziranim 6 divizijam morajo zdaj pristopiti še 3 in morebiti še več. Za to pa bode do konca leta treba še 30 milijonov, tedaj skupaj 90 milijonov gold., katerih bo Avstrija plačala 60, Ogerska pa 30 milijonov. Od kodi pa toliko denarja?

Česko. Iz Prage. Staro- in mladočehi so se že porazumeli in bodo v lepi slogi stavili kandidate za prihodnje volitve deželnih poslancev. Mladočehom je odločeno 15 volilnih okrajev, da volijo svoje poslance, v vseh drugih volijo jih staročehi. Slava!

Iz Istre. — Istra ima novega škofa: visokospoštovani dr. Glavina je izvoljen za škofa Porežko Puljskega — mož izvrstnih lastnosti in jako priljubljen.

Hrvaško. Iz Zagreba. „Obzor“ naznanja, da so se volitve deželnih poslancev že izvršile v Zagrebu in da so izvoljeni Mrazović, N. Krestić in A. Jakić. Volitev Mrazovića, ki je imel mnogo nasprotnikov, je bila z navdušenimi živioklici sprejeta. Tudi mi radostni kličemo: živio! — Tudi ban Mažuranić in Vaso Kotur sta že izvoljena. Slava!

Iz Ogerskega. — Ministra Tiszo, ki je pri volitvah v Debrečinu „sijajno“ padel, so pobrali magjaronski volivci na Reki in pa v Ščavnici (Schemnitz), kjer so ga volili uradniki.

Srbija. Iz Beligrada. — Skupščina namerava Turškega podločtva osvobojeno na rojstvi dan kneza Milana 23. dne t. m. proklamirati za Kraljestvo.

Iz Bosne. — O dogodbah zadnjega tedna poročamo obširneje na drugem mestu današnjega lista, tù naj sledé le zadnje novice. Turški uporniki, pri Žepču hudo tepeni, pobegnili proti Sarajevu, kjer se mislijo še hudo braniti. Pri Žepiču jih je stalo boje okoli 6 do 10.000. — Dne 8. t. m. je imela 7. divizija, pri kateri je naš Kranjski polk, hud boj z ustajniki pri Jajcu; med uporniki so bili 3 batalijoni redne Turške vojske, znamenje, kako se drži Turška vlada pogodeb v Berolinu. Vendar so naši zmagali sovražnika čez dvet ur, ga popolnoma v beg zapodili, veliko Turkov vjeli in vzeli jim 3 topove in 3 zastave. Pri tem je padlo več mož in 1 častnik.

Tudi pri Varcarevu so imeli boj in od obeh bojev leži zdaj v Jajci 7 častnikov in 160 mož ranjenih.

Nemški listi še zmiraj ne morejo popustiti misli, da ste pri puntu zoper Avstrijsko armado pritaknjeni tudi Srbija in Črnagora, čeravno ni najmanjšega dokaza za tako natolcevanje. Obe ste namreč mirni, tudi kristjani se ne vdeležujejo upora in imajo zato veliko trpeti pred divjimi četami Lojevimi, ki še celó jude dere; v Sarajevu jim je namreč naložil 6000 zlatov. In tega razbojnika podpira neki še Laški konzul!

Pri Kleku v Dalmaciji, kjer straži več Avstrijskih ladij s torpedi uhod v luko, so vjeli Turškega vohuna, ki je imel narisane vse kraje, kjer tičé v morji torpedi.

Najnovejši telegram poroča, da so naši zasedli 11. t. m. že najmočnejšo trdnjavo Travnik in napravili z Banjaluko popolno telegrafično zvezo. —

Tolovajskim prebivalcem mesta Maglaj je general Filipovič naložil 50.000 gld. pokore za izdajo. Toraj jih bo vsak husar, ki so ga ubili, stal 1000 gld.

Žitna cena

v Ljubljani 10. avgusta 1878.

Hektoliter v nov. denarji: pšenice domače 9 fl. 10. — banaška 10 fl. 49. — turšice 6 fl. 20. soršice 6 fl. 80. — rži 6 fl. 34. — ječmena 5 fl. 63. — prosa 7 fl. 3. — ajde 5 fl. 85. — ovsa 3 fl. 41. — Krompir 2 fl. 50 kr. 100 kilogramov.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: Jožef Blaznikovih naslednikov v Ljubljani.